

بنده بایشنهاد آقای مدرس از نقطه نظر همین ماده چهل و چهار نظامنامه داخلی است که بمقتده بنده این بایشنهاد کاملاً مخالف با آن ماده است
رئیس - آقای نصرت الدوله
(اجازه)

نصرت الدوله - نظامنامه داخلی را بنده میدانم قانون اساسی را هم میفهم منتهی این است که گاهی یکی از مواد را که نقطه نظر ماست آقایان خوب تفسیر می کنند مثلاً ماده ۶۷ قانون اساسی نقطه نظر ما را تصریح میکنند و اگر بنده این تذکر را دادم و تقاضا کردم که این ماده تفسیر شود نه این است که خواسته باشم مخالف با جریان نظامنامه داخلی رفتار کرده باشم بلکه برای این بود که قضایا به تراضی طرفین حل شود و مقصودم از این قسمت این بود که یک وقت یکی بگردد از و کلاه هستند که اکثریت دارند و اساساً بوجود یک حکومت یا یک دولتی معتقد نیستند و آن دولت را برسمیت نمیشناسند و میگویند میخواهیم اصل شصت و هفتم قانون اساسی را محفوظ بداریم و از این راه داخل مذاکرات میشوند و آن وقت یک شخصی معترمی مثل آقای مستوفی الممالک کاغذی بمقام ریاست مینویسد و تصریح میکند که اگر بخواهند مطابق نظامنامه داخلی رفتار نمایند و استیضاح کنند هر جلسه را که و کلاه برای بیان اعتراض خود معین نمایند من حاضر خواهم شد آنوقت با این قسمت

سلیمان میرزا - اگر کاغذ را بخوانند معلوم میشود همچو چیزی نیست
نصرت الدوله - کاغذش موجود است بنده مقصودم این بود که این مسائل مکشوف گردد و اصراری هم برفقای خود ندارم عریضم این بود که عرض کردم .

رئیس - میخواهم بگویم بعد از مذاکرات زیادی از سه بظهر مانده تا بعد از ظهر شد بالاخره از مخالفین تقاضا کردم که باین ترتیب رفتار نمایند که ورقه استیضاح در مجلس قرائت شده و قرار شود که بهیئت دولت اطلاع داده شود که برای فردا عصری حاضر شوند برای تعیین روز استیضاح جلاله کم آن میکنم خوب است بهیئت ترتیب عمل شود

(از طرف جمعی از نمایندگان صحیح است)
رئیس - آقایان قبول فرمودند (نمایندگان صحیح است)

رئیس - پس همین کار را میکنیم فردا جلسه را تشکیل میدهم و آقایان وزراء هم تذکر میدهم که فردا حاضر شوند و حالا چون یکساعت از ظهر گذشته است جلسه را ختم میکنیم جلسه فردا عصر سه ساعت بغروب مانده و دستور هم همین

موضوع آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - البته فردا چون جلسه سه ساعت بغروب مانده معین شده همه آقایان در سرفوت معین حاضر خواهند شد و وقت بسیار خواهیم داشت برای تعیین روز استیضاح و پس از آن یک مدتی هم وقت خواهیم داشت برای سایر قوانین و چون همه ما موافقیم قوانینی که در مجلس مانده مخصوصاً قانون نفت شمال و قانون بودجه اگر این دو مسئله تا آخر دوره چهارم تمام نشود دچار خیلی مشکلات خواهیم شد بنا بر این خوب است آقایان اجازه بدهند که این قانون امتیاز نفت شمال هم جزو دستور شود که تا دو ساعت از شب گذشته بنشینیم و این قانون را تمام کنیم حالا تقاضا میکنم جزو دستور شود
رئیس - بنده احتیاطاً جزو دستور امروز گزارده بودم

(مجلس یکساعت از ظهر گذشته ختم شد)

رئیس مجلس - مؤتمن الملک
جلسه ۲۸۳
صورت مشروح مجلس
یوم یکشنبه بیستم جوزا
۱۳۰۲ مطابق بیست و چهارم
شوال ۱۳۴۱

مجلس یکساعت و ربع قبل از غروب بر ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید .

(صورت جلسه یوم شنبه نوزدهم جوزا را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)

رئیس - آقای اقبال السلطان (اجازه)

اقبال السلطان - در جلسه گذشته بنده تا نیم ساعت بعد از ظهر در مجلس بودم چون تا آنوقت جلسه تشکیل نشد بنده رفتم و بنده را غایب بدون اجازه نوشته اند
رئیس - آقای آقامیرزا علی (اجازه)

آقامیرزا علی کازرونی - در خصوص غیبت بنده هم همانطور که آقای اقبال السلطان فرمودند بعد از آنکه دیدم تا نیم ساعت بعد از ظهر جلسه تشکیل نشد و آقای منتصر الملک هم اجازه خواستند و مانعی نبود بنده هم رفتم ولی مقصود بنده عجالتاً این نبود بلکه میخواستم عرض کنم : چنانچه در جلسات عیدیه هم استغاثه ساکنین سواحل خلیج فارس را بر عرض آقایان رسانیده ام . . .

رئیس - در صورت جلسه فرمایشی دارید .

کازرونی - خیر
رئیس - پس تأمل کنید
آقای فتح الدوله .
(اجازه)

فتح الدوله - بنده را در صورت

جلسه غایب بدون اجازه نوشته اند در صورتی که بنده هم تا نیم ساعت بعد از ظهر اینجا بودم و چون گفتند جلسه نمیشود رفتم
رئیس - چون جلسه دیروز فوق العاده بود هر اعتراضی که راجع به غیبت هاد در صورت مجلس دارید در خارج بفرمائید اصلاح میشود .

آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)

شیخ الاسلام - در جلسه گذشته بعد از اظهاراتی که آقای رئیس راجع به عادت تربت فرمودند تذکر دادند که چند فقره بودجه رسیده است و در صورت جلسه ذکر آن نشده است و بمقتده بنده چون این مسئله مهم است باید در صورت جلسه نوشته شود .

رئیس - همین طور است و باید نوشته شود .

آقای حائری زاده .
(اجازه)

حائری زاده - بعد از تصویب صورت جلسه عرض دارم .

رئیس - در صورت جلسه دیگر ایرادی نیست ؟

چند فقره لوائح از طرف دولت تقدیم مجلس شده است که برای استحضار خاطر آقایان عرض کنم :

اولاً لایحه استعراض ده الی چهل میلیون دلار .

ثانیاً لایحه تقاضای صد هزار تومان اعتبار برای کسری مخارج سه ایت نیل وزارت مالیه .

ثالثاً لایحه استخدام شش نفر تبعه خارجه برای کمرب وزارت مالیه

دو فقره اول این لوائح راجع بکمسیون بودجه است و سومی هم راجع بکمسیون بودجه و هم کمسیون خارجه .

آقای آقامیرزا علی (اجازه)

آقامیرزا علی کازرونی - بنده در جلسات عیدیه استغاثه ساکنین خلیج فارس را راجع بمنع کابوتاژ و خروج روپیه بعرض آقایان رسانیده ام که این مسئله باعث عسرت و فلاکت آنها شده است و بکللی راه معاملات آنها را مسدود کرده است و استعما کرده ام که مجلس بسرعت خاتمه باین مسئله داده بایشنهاد دولت را زودتر تصویب کند که اسباب نجات و استخلاص آنها بشود .

هر وقت هم اهالی خلیج فارس تلگراف میکردند بآنها وعده میشد که در مجلس مطرح و همین چند روزه تکلیفش معلوم خواهد شد

از طرف مقام محترم ریاست هم مکرر اظهار شد که کمسیون فوائد عامه منتخب شده و زودتر تکلیف این مسئله را معلوم کند ولی کمسیون انتخاب نشده است که باز هم

تضرع میکنم چون چیزی از عمر مجلس چهارم باقی نمانده و اگر این مسئله هم باین حال باقی بماند باعث زحمت و فلاکت و بدبختی مردم خواهد شد و زودتر این مسئله در مجلس مطرح شود یک ماده هم بیشتر نیست و باز هم دقت نظر لازم ندارد بایشنهاد هم کرده ام .

رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده - با امروز تقریباً نه جلسه بیشتر از عمر مجلس چهارم باقی نمانده و لوائحی مهمی هم که هست شور ثانی آنها شروع شده منجمه لایحه میزبانی که از اول مجلس هر دولتی آمد نظری در آن داشت و در بین شور اول و دوم چند مرتبه دولتها آن را استرداد نمودند ولی حالیه قریب بیست روز است از فوائدهای مالیه گذشته و به مغیر داده شده است که در آن نظری نموده تقدیم مجلس کند و آقای مغیر گویا هنوز فرصت نکرده اند که در آن نظر نمایند و راپرت کمسیون معطل مانده تقاضا می کنم تذکر داده شود که آن راپرت زودتر طبع و توزیع شود و در این هفت و هشت جلسه که باقی مانده تکلیف آن معلوم گردد که مستشارها هم برای گرفتن مالیات بلا تکلیف نباشند .

رئیس - این قبیل مطالب را بنا بود همیشه در آخر جلسه اظهار نمایند . راجع باظهار آقای کازرونی هم کمسیون فوائد عامه را انتخاب کردید ولی عده ای که رأی داده اند چون مکفی نبوده آن رأی باطل است اگر میخواهید این بایشنهاد ارجاع بکمسیون فوائد عامه شود باید مجدداً کمسیون را انتخاب کنید والا باید مراجعه نمایند بیکمی از کمسیون های موجوده .

ماده هفدهم لایحه نفت مطرح است . راجع بتعیین روز استیضاح هم بر حسب قراری که دیروز اینجاداده شده بهیئت محترم وزراء ابلاغ شده است که امروز برای تعیین روز استیضاح حاضر شوند .

ماده هفدهم قرائت میشود (شرح ذیل قرائت شد)

ماده هفدهم - دولت باید در امتیاز نامه قید نماید که صاحب امتیاز در موقع تشکیل اولین کمیانی که مطابق مدلول ماده ۱۴ این قانون تأسیس میشود مجاناً و بلاعوض یک عده یا صد جندی از اسهام کمیانی مذکور را بدولت تسلیم نماید عده اسهام یا صد جند مزبور در امتیازنامه قطعاً تصریح خواهد شد و در هر حال از معادل سی هزار لیره انگلیسی نباید کمتر باشد .

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)

شیخ الاسلام - عرضی ندارم
رئیس - آقای آقا میرزا علی کازرونی .
(اجازه)

آقا میرزا علی کازرونی - در امتیاز نامه نفت جنوب که همه آقایان هم تصدیق میکنند که یک غبن فاحشی ما داریم و هیچگاه هم از تأسف فراغت پیدائی کنیم با این ترتیب چهل هزار لیره بدولت ایران مجاناً داده اند و در اینجا سی هزار لیره برای دولت قائل شده اند آنهم در تحت عبارتی که آن عبارت سی هزار لیره دراهم میباشد .

بنده تعجب میکنم که این قانون را از روی چه مدتی نوشته اند که بتمام معنی و بتمام جهت یکطرفی است مثل اینکه دولت و ملت ایران بکلی در این قانون فراموش شده است در صورتیکه تصدیق میکنید در موقعی که نفت در دنیا قیمتی نداشت و مملکت ما خیلی فقیر و اقتدار خارجی در اینجا کاملاً حکم فرما بود بواسطه نامشروعی امتیاز نفت جنوب را گرفتند با این حال آن امتیاز خیلی ساده تر و بهتر از این امتیاز نفت شمال است ملاحظه فرمائید که خیلی الفاظ عبارات بعوض حقوق بانسلیم میکنند حتی در صورتیکه در نفت جنوب چهل هزار لیره نوشته اند نمیدانم چرا باید اینطور باشد

مخبر - در امتیاز نامه سابق چهل هزار لیره نیست و بیست هزار لیره است علاوه بر این خیلی تأسف دارم از اینکه در اینجا بفرمان ماده قانون عبارت ماده چیز دیگری به آقای کازرونی نمیتوانم تلقی کنم . اگر قدری تعمق فرمایند این الفاظ عبارات مبدل بچیزهای خوبی خواهند شد

(جمعی گفتند مذاکرات کافی است)

رئیس - رأی گرفته میشود بماده هفدهم .

آقایانی که ماده هفدهم را تصویب می کنند قیام فرمایند .

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد .

(بمضمون ذیل خوانده شد)

ماده نوزدهم - هر قدر از اراضی غیر مزروع بایر متعلق بدولت را که مهندسی صاحب امتیاز برای ساختن تأسیسات و لوازم کار و همچنین برای بنای کارخانجات تصفیه و انبار و مخازن لازمه بجهت امتیاز لازم بداند و برای تأسیسات دولتی طرف احتیاج نباشد از طرف دولت مجاناً بصاحب امتیاز واگذار خواهد شد .

باراضی مزروع و دائره متعلقه بدولت صاحب امتیاز مقدار لازم اراضی مزروع را بقیمت محل و نرخ معمول خریداری خواهد نمود با استثنای مقداریکه برای تأسیسات دولتی لازم است همچنین دولت بصاحب امتیاز حق میدهد که هر گونه اراضی متعلق باشخاص را که برای مقاصد فوق الذکر لازم بداند با رضایت مالکین و با شرایط مرضی الطرفین خریداری یا برای تمام مدت امتیاز اجازه نماید و در صورت اختلاف بین مالکین اراضی و صاحب امتیاز دولت مراقبت خواهد داشت که در فروش یا اجاره اراضی با رعایت خصوصیات محلی اجحاف نشود .

بعلاوه حقوق هر یک از اتباع دولت ایران که از جاههای کوچک و ریشه های نفت از تاریخ تصویب امتیاز تحصیل نفت نمایند بهمان مقداری که در آن تاریخ استفاده مینموده اند از طرف صاحب امتیاز رعایت خواهد شد مساجد و قبرستان و زیارتگاهها و سایر اماکن متبرکه و کلیه اراضی حولو حوش آنها تا فاصله ۲۵۰ متری از این حق خارج است مشروط بر اینکه اراضی که بدلیل فوق محفوظ میماند در هیچ مورد از طرف دولت برای حفر چاه بکار نرود اراضی موقوفه نیز با مساعدت دولت و رعایت مصلحت وقف بطور اجاره بصاحب امتیاز واگذار خواهد شد .

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)

آقای سید یعقوب - بنده خواستم از آقای مخبر سؤال کنم گرچه خودش هم در کمیسیون بوده انمولی برای بنده شبهه دست داده است که یکطرفه نمایند که از طرف دولت ایران در هیئت مدیره کمیانی هست تا چه اندازه حق با او داده میشود

آیا حق تقشیر در دفاتر و محاسبات و منافع و جریانات هم دارد یا نه . اگر حق

تفتیش و رسیدگی بمحاسبات و دفاتر را نداشته باشد بنده مخالفم و پیشنهاد میکنم علاوه بر حق رأی حق تقشیر در محاسبات هم داشته باشد .

مخبر - توضیح این مسئله در خود ماده هست زیرا هیئت مدیره هیئت خاصی نیستند تمام اختیارات را دارا هستند بعلاوه در آخر ماده هم نوشته شده است که نماینده ایران اختیاراتی که سایر نمایندگان کمیانی دارند این نماینده هم دارا است .

رئیس - رأی می گیریم بماده هجدهم .

آقایانی که ماده هجدهم را تصویب میکنند قیام فرمایند .

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد .

ماده نوزدهم :

(بمضمون ذیل خوانده شد)

ماده نوزدهم - هر قدر از اراضی غیر مزروع بایر متعلق بدولت را که مهندسی صاحب امتیاز برای ساختن تأسیسات و لوازم کار و همچنین برای بنای کارخانجات تصفیه و انبار و مخازن لازمه بجهت امتیاز لازم بداند و برای تأسیسات دولتی طرف احتیاج نباشد از طرف دولت مجاناً بصاحب امتیاز واگذار خواهد شد .

باراضی مزروع و دائره متعلقه بدولت صاحب امتیاز مقدار لازم اراضی مزروع را بقیمت محل و نرخ معمول خریداری خواهد نمود با استثنای مقداریکه برای تأسیسات دولتی لازم است همچنین دولت بصاحب امتیاز حق میدهد که هر گونه اراضی متعلق باشخاص را که برای مقاصد فوق الذکر لازم بداند با رضایت مالکین و با شرایط مرضی الطرفین خریداری یا برای تمام مدت امتیاز اجازه نماید و در صورت اختلاف بین مالکین اراضی و صاحب امتیاز دولت مراقبت خواهد داشت که در فروش یا اجاره اراضی با رعایت خصوصیات محلی اجحاف نشود .

بعلاوه حقوق هر یک از اتباع دولت ایران که از جاههای کوچک و ریشه های نفت از تاریخ تصویب امتیاز تحصیل نفت نمایند بهمان مقداری که در آن تاریخ استفاده مینموده اند از طرف صاحب امتیاز رعایت خواهد شد مساجد و قبرستان و زیارتگاهها و سایر اماکن متبرکه و کلیه اراضی حولو حوش آنها تا فاصله ۲۵۰ متری از این حق خارج است مشروط بر اینکه اراضی که بدلیل فوق محفوظ میماند در هیچ مورد از طرف دولت برای حفر چاه بکار نرود اراضی موقوفه نیز با مساعدت دولت و رعایت مصلحت وقف بطور اجاره بصاحب امتیاز واگذار خواهد شد .

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)

آقای سید یعقوب - بنده خواستم از آقای مخبر سؤال کنم گرچه خودش هم در کمیسیون بوده انمولی برای بنده شبهه دست داده است که یکطرفه نمایند که از طرف دولت ایران در هیئت مدیره کمیانی هست تا چه اندازه حق با او داده میشود

آیا حق تقشیر در دفاتر و محاسبات و منافع و جریانات هم دارد یا نه . اگر حق

و معنی این عبارت اینست که دولت مراقبت خواهد کرد که طرفین راضی و قیمت عادلانه باشد و بعقد بنده این ترتیب بنفع مالک است اما در قسمت دیگر که فرمودند (بارعایت مصلحت وقف معلوم نیست بنظر کمی بسته است ؛ بنظر دولت یا مأمور دولت است) اینطور نیست . رعایت مصلحت وقف موضوعی است که مسلم است . اشخاصی هستند که در موضوع وقف ذی نفعند و باید آنها رعایت صرفه و وقرا بکنند و بعقد بنده احتیاجی ندارد که کلمه اضافه شود

رئیس - آقای کازرونی (اجازه)

آقای میرزا علی کازرونی - بنده بازم عرایض خود را تکرار میکنم : این قانون یکطرفی است و بهیچوجه رعایت دولت ایران و حق دولت نشده است متأسفانه بنده در ماده شانزدهم حاضر نبودم که عرایض خود را عرصه بدارم و اگر زنده ماندم در شور کلیات آخر عقاید خود را اظهار خواهم داشت دیگر حکمت آن بسته است بنظر اکثریت مجلس .

در این ماده مینویسد :

اراضی غیر مزروع دولت مجاناً بصاحب امتیاز واگذار میشود . بنده نمیدانم بچه مناسبت این اراضی را بکمیانی میدهند در صورتی که کارخانجات و سایر لوازمیکه کمیانی وارد میکنند هیچ کمرک نمیدهند نفت که خارج میکنند کمرک نمیدهند آنوقت این اراضی را دارا است نهایت اینکه از او میگیرند و باید ثبوت مالکیت مالک را از او سلب میکنند ؛ راجع باملاک موقوفه هم این یک کلمه مصلحت وقف شامل زمان می شود . . .

(گفتند مصلحت وقف)

کازرونی - خوب مصلحت وقف آنوقت تشخیص دهنده مصلحت کیست ؟ اگر متولی است قید شود بارعایت نظر متولی و آن کسی که حق تصرف در این املاک موقوفه دارد لکن مصلحت وقت تنها معلوم نیست که مشخص کیست ؟ آیا کمیانی است یا دولت و باید بگری است ؟ چه ضرری دارد که مایک کلمه دیگر هم اضافه کنیم و بگوئیم بانظر متولی یعنی همانطور که کمیانی با سایر اراضی مالکین معامله میکند با املاک موقوفه هم معامله کند .

(گفته شده مذاکرات کافی است)

رئیس - پیشنهادهای اصلاح قرائت می شود :

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که در عبارت ماده ۱۹ بعد از جمله مراقبت خواهد داشت تا جمله اجحاف نشود حذف شده و بجای آن نوشته شود که فروش یا اجاره اراضی با رعایت خصوصیات محلی عادلانه باشد

باید حبش کرد؟ بنده عرض میکنم شخصی زمینی دارد کمیانی میخواهد بخرد صاحب زمین راضی نمیشود بان قیمتی که کمیانی میگوید بفروشد و چهار نفر هم آمدند قیمت کردند گفتند قیمت عادلانه این زمین زرعی دو تومان است صاحب زمین میگوید نمیدانم بفروشم اینجا مراقبت دولت یعنی چه ؟

یعنی مجبورش میکنند که بفروشد . اگر مجبورش میکنند که بفروشد پس بگویند دولت صاحبان اراضی را مجبور میکند که زمین هایشان را بکمیانی بدهند اگر اینطور است که دیگر این لفظ را لازم ندارد و همان کلمه اجبار کافی است و اگر زمین مال مالک است که مراقبت اثری ندارد . زمین مال ملاکین است و کمیانی میبرد با آنها بطور تراضی معامله میکنند دیگر دولت مراقبت میکند یعنی چه ؟ بنده هیچ معنی آنرا نمی فهمم . آنوقت ما میگوئیم رعایت اصول مالکیترا میکنیم و اصول مالکیترا کاملاً رعایت میکنیم و بنده با این ترتیب در اینجا قائل شده ام ؛ بنده با این ترتیب مخالفم . در امتیاز چک اسلاو هم اینطور مواد ندیدم کمیانی نفت جنوب هم با صاحبان اراضی بطور تراضی معامله میکنند یعنی ۳۰۰ و ۴۰۰ و بعضی ۴۰۰ و ۵۰۰ بعضی کمتر یا بیشتر داده است ولی در اینجا میگوید بکسانی که دارای جاههای کوچک هستند همان مقداری که در آن تاریخ استفاده میکنند صاحب امتیاز منافع آنها خواهد داد آیا معنی آن این نیست که سلب مالکیت از صاحب چاه میکند ؟ یا اینکه بازم می گویند مالکیت را دارا است نهایت اینکه از او میگیرند و باید ثبوت مالکیت مالک را از او سلب میکنند ؛ راجع باملاک موقوفه هم این یک کلمه مصلحت وقف شامل زمان می شود . . .

(گفتند مصلحت وقف)

کازرونی - خوب مصلحت وقف آنوقت تشخیص دهنده مصلحت کیست ؟ اگر متولی است قید شود بارعایت نظر متولی و آن کسی که حق تصرف در این املاک موقوفه دارد لکن مصلحت وقت تنها معلوم نیست که مشخص کیست ؟ آیا کمیانی است یا دولت و باید بگری است ؟ چه ضرری دارد که مایک کلمه دیگر هم اضافه کنیم و بگوئیم بانظر متولی یعنی همانطور که کمیانی با سایر اراضی مالکین معامله میکند با املاک موقوفه هم معامله کند .

(گفته شده مذاکرات کافی است)

رئیس - پیشنهادهای اصلاح قرائت می شود :

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که در عبارت ماده ۱۹ بعد از جمله مراقبت خواهد داشت تا جمله اجحاف نشود حذف شده و بجای آن نوشته شود که فروش یا اجاره اراضی با رعایت خصوصیات محلی عادلانه باشد

باید حبش کرد؟ بنده عرض میکنم شخصی زمینی دارد کمیانی میخواهد بخرد صاحب زمین راضی نمیشود بان قیمتی که کمیانی میگوید بفروشد و چهار نفر هم آمدند قیمت کردند گفتند قیمت عادلانه این زمین زرعی دو تومان است صاحب زمین میگوید نمیدانم بفروشم اینجا مراقبت دولت یعنی چه ؟

یعنی مجبورش میکنند که بفروشد . اگر مجبورش میکنند که بفروشد پس بگویند دولت صاحبان اراضی را مجبور میکند که زمین هایشان را بکمیانی بدهند اگر اینطور است که دیگر این لفظ را لازم ندارد و همان کلمه اجبار کافی است و اگر زمین مال مالک است که مراقبت اثری ندارد . زمین مال ملاکین است و کمیانی میبرد با آنها بطور تراضی معامله میکنند دیگر دولت مراقبت میکند یعنی چه ؟ بنده هیچ معنی آنرا نمی فهمم . آنوقت ما میگوئیم رعایت اصول مالکیترا میکنیم و اصول مالکیترا کاملاً رعایت میکنیم و بنده با این ترتیب در اینجا قائل شده ام ؛ بنده با این ترتیب مخالفم . در امتیاز چک اسلاو هم اینطور مواد ندیدم کمیانی نفت جنوب هم با صاحبان اراضی بطور تراضی معامله میکنند یعنی ۳۰۰ و ۴۰۰ و بعضی ۴۰۰ و ۵۰۰ بعضی کمتر یا بیشتر داده است ولی در اینجا میگوید بکسانی که دارای جاههای کوچک هستند همان مقداری که در آن تاریخ استفاده میکنند صاحب امتیاز منافع آنها خواهد داد آیا معنی آن این نیست که سلب مالکیت از صاحب چاه میکند ؟ یا اینکه بازم می گویند مالکیت را دارا است نهایت اینکه از او میگیرند و باید ثبوت مالکیت مالک را از او سلب میکنند ؛ راجع باملاک موقوفه هم این یک کلمه مصلحت وقف شامل زمان می شود . . .

(گفتند مصلحت وقف)

کازرونی - خوب مصلحت وقف آنوقت تشخیص دهنده مصلحت کیست ؟ اگر متولی است قید شود بارعایت نظر متولی و آن کسی که حق تصرف در این املاک موقوفه دارد لکن مصلحت وقت تنها معلوم نیست که مشخص کیست ؟ آیا کمیانی است یا دولت و باید بگری است ؟ چه ضرری دارد که مایک کلمه دیگر هم اضافه کنیم و بگوئیم بانظر متولی یعنی همانطور که کمیانی با سایر اراضی مالکین معامله میکند با املاک موقوفه هم معامله کند .

(گفته شده مذاکرات کافی است)

رئیس - پیشنهادهای اصلاح قرائت می شود :

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که در عبارت ماده ۱۹ بعد از جمله مراقبت خواهد داشت تا جمله اجحاف نشود حذف شده و بجای آن نوشته شود که فروش یا اجاره اراضی با رعایت خصوصیات محلی عادلانه باشد

باید حبش کرد؟ بنده عرض میکنم شخصی زمینی دارد کمیانی میخواهد بخرد صاحب زمین راضی نمیشود بان قیمتی که کمیانی میگوید بفروشد و چهار نفر هم آمدند قیمت کردند گفتند قیمت عادلانه این زمین زرعی دو تومان است صاحب زمین میگوید نمیدانم بفروشم اینجا مراقبت دولت یعنی چه ؟

یعنی مجبورش میکنند که بفروشد . اگر مجبورش میکنند که بفروشد پس بگویند دولت صاحبان اراضی را مجبور میکند که زمین هایشان را بکمیانی بدهند اگر اینطور است که دیگر این لفظ را لازم ندارد و همان کلمه اجبار کافی است و اگر زمین مال مالک است که مراقبت اثری ندارد . زمین مال ملاکین است و کمیانی میبرد با آنها بطور تراضی معامله میکنند دیگر دولت مراقبت میکند یعنی چه ؟ بنده هیچ معنی آنرا نمی فهمم . آنوقت ما میگوئیم رعایت اصول مالکیترا میکنیم و اصول مالکیترا کاملاً رعایت میکنیم و بنده با این ترتیب در اینجا قائل شده ام ؛ بنده با این ترتیب مخالفم . در امتیاز چک اسلاو هم اینطور مواد ندیدم کمیانی نفت جنوب هم با صاحبان اراضی بطور تراضی معامله میکنند یعنی ۳۰۰ و ۴۰۰ و بعضی ۴۰۰ و ۵۰۰ بعضی کمتر یا بیشتر داده است ولی در اینجا میگوید بکسانی که دارای جاههای کوچک هستند همان مقداری که در آن تاریخ استفاده میکنند صاحب امتیاز منافع آنها خواهد داد آیا معنی آن این نیست که سلب مالکیت از صاحب چاه میکند ؟ یا اینکه بازم می گویند مالکیت را دارا است نهایت اینکه از او میگیرند و باید ثبوت مالکیت مالک را از او سلب میکنند ؛ راجع باملاک موقوفه هم این یک کلمه مصلحت وقف شامل زمان می شود . . .

(گفتند مصلحت وقف)

کازرونی - خوب مصلحت وقف آنوقت تشخیص دهنده مصلحت کیست ؟ اگر متولی است قید شود بارعایت نظر متولی و آن کسی که حق تصرف در این املاک موقوفه دارد لکن مصلحت وقت تنها معلوم نیست که مشخص کیست ؟ آیا کمیانی است یا دولت و باید بگری است ؟ چه ضرری دارد که مایک کلمه دیگر هم اضافه کنیم و بگوئیم بانظر متولی یعنی همانطور که کمیانی با سایر اراضی مالکین معامله میکند با املاک موقوفه هم معامله کند .

(گفته شده مذاکرات کافی است)

رئیس - پیشنهادهای اصلاح قرائت می شود :

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که در عبارت ماده ۱۹ بعد از جمله مراقبت خواهد داشت تا جمله اجحاف نشود حذف شده و بجای آن نوشته شود که فروش یا اجاره اراضی با رعایت خصوصیات محلی عادلانه باشد

باید حبش کرد؟ بنده عرض میکنم شخصی زمینی دارد کمیانی میخواهد بخرد صاحب زمین راضی نمیشود بان قیمتی که کمیانی میگوید بفروشد و چهار نفر هم آمدند قیمت کردند گفتند قیمت عادلانه این زمین زرعی دو تومان است صاحب زمین میگوید نمیدانم بفروشم اینجا مراقبت دولت یعنی چه ؟

یعنی مجبورش میکنند که بفروشد . اگر مجبورش میکنند که بفروشد پس بگویند دولت صاحبان اراضی را مجبور میکند که زمین هایشان را بکمیانی بدهند اگر اینطور است که دیگر این لفظ را لازم ندارد و همان کلمه اجبار کافی است و اگر زمین مال مالک است که مراقبت اثری ندارد . زمین مال ملاکین است و کمیانی میبرد با آنها بطور تراضی معامله میکنند دیگر دولت مراقبت میکند یعنی چه ؟ بنده هیچ معنی آنرا نمی فهمم . آنوقت ما میگوئیم رعایت اصول مالکیترا میکنیم و اصول مالکیترا کاملاً رعایت میکنیم و بنده با این ترتیب در اینجا قائل شده ام ؛ بنده با این ترتیب مخالفم . در امتیاز چک اسلاو هم اینطور مواد ندیدم کمیانی نفت جنوب هم با صاحبان اراضی بطور تراضی معامله میکنند یعنی ۳۰۰ و ۴۰۰ و بعضی ۴۰۰ و ۵۰۰ بعضی کمتر یا بیشتر داده است ولی در اینجا میگوید بکسانی که دارای جاههای کوچک هستند همان مقداری که در آن تاریخ استفاده میکنند صاحب امتیاز منافع آنها خواهد داد آیا معنی آن این نیست که سلب مالکیت از صاحب چاه میکند ؟ یا اینکه بازم می گویند مالکیت را دارا است نهایت اینکه از او میگیرند و باید ثبوت مالکیت مالک را از او سلب میکنند ؛ راجع باملاک موقوفه هم این یک کلمه مصلحت وقف شامل زمان می شود . . .

(گفتند مصلحت وقف)

کازرونی - خوب مصلحت وقف آنوقت تشخیص دهنده مصلحت کیست ؟ اگر متولی است قید شود بارعایت نظر متولی و آن کسی که حق تصرف در این املاک موقوفه دارد لکن مصلحت وقت تنها معلوم نیست که مشخص کیست ؟ آیا کمیانی است یا دولت و باید بگری است ؟ چه ضرری دارد که مایک کلمه دیگر هم اضافه کنیم و بگوئیم بانظر متولی یعنی همانطور که کمیانی با سایر اراضی مالکین معامله میکند با املاک موقوفه هم معامله کند .

(گفته شده مذاکرات کافی است)

رئیس - پیشنهادهای اصلاح قرائت می شود :

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که در عبارت ماده ۱۹ بعد از جمله مراقبت خواهد داشت تا جمله اجحاف نشود حذف شده و بجای آن نوشته شود که فروش یا اجاره اراضی با رعایت خصوصیات محلی عادلانه باشد

آقای سید فاضل - بند اصلاح عبارتی پیشنهاد میکند
رئیس - اگر اصلاح عبارتی پیشنهاد میکند پس مخالفت
آقای سید فاضل - بعقد بنده کلمه مختلف فهمی است باید مختلف فهم نوشته شود
مخبر - همینطور هم باید اصلاح شود
رئیس - غیر از این دیگر ایرادی نیست؟
جمعی گفتند خیر
رئیس - رأی میگیریم بماده ۲۵ با تبدیل عبارت مختلف فهم بمختلف فهم
آقای سید یعقوب - بنده عرضی دارم
رئیس - بفرمائید
آقای سید یعقوب - اینکه در این نامه نوشته شده در موقع فرس ماز که باعث اختلال اجرای تعهدات صاحب امتیاز شود اینجا باید یک لفظ کلیه گذاشته شود آنوقت مقصود آقای حائری زاده هم تامین میشود
رئیس - آقای مخبر - قبول میکنند؟
مخبر - خیر
رئیس - رأی میگیریم بماده ۲۵ با اصلاح آقای آقا سید فاضل آقایانیکه تصویب میکنند بفرمائید
رئیس - تصویب شد ماده ۲۶ بشرح ذیل قرائت شد
ماده ۲۶ هرگاه اختلافی در موضوع تفسیر این امتیاز یا در موضوع حقوق و مسئولیت های طرفین متعاهدین حادث شود مراتب مختلف فهم بترتیب ذیل بحکمیت ارجاع میشود هر يك از طرفین یک نفر حکم تعیین و در صورت امکان حکمین متفقاً حکم ثالثی انتخاب مینماید و هرگاه در موضوع تعیین حکم ثالث موافقت حاصل نشود طرفین از رئیس دیوان ثابت تفاوت بین المللی یا از محاکم شبیه بان که مرضی الطرفین باشد تقاضای حکم ثالث را خواهند نمود پس از آن محکمه حکمیت در محلی که دولت ایران تعیین میکند شروع بکار میکنند تصویب اکثریت سه نفر حکمها متبر و قطعی خواهد بود و مخارج محاکمه و حقوق حکم بموجب تصدیق حکمها مأخوذ خواهد شد
رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)
شیخ الاسلام اصفهانی - عرضی ندارم
رئیس - آقای آقا سید یعقوب
آقای آقا سید یعقوب - موافقم
رئیس - آقای تدین (اجازه)
تدین - بنده هم موافق هستم
مخبر - در این ماده يك اصلاحی راجع به مختلف فهم هست
رئیس - بلی همانطور اصلاح قرائت شد
آقایانیکه این ماده را تصویب میکنند قیام فرمایند

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد ماده ۲۷ (بشرح ذیل قرائت شد)
ماده ۲۷ دولت یک نفر کمیسر معین مینماید که در امور راجعه بامتیاز نماینده دولت خواهد بود صاحب امتیاز بانمایندگان او همیشه باو دسترسی خواهند داشت کمیسر مزبور کلیه اطلاعات مربوط بامتیاز را که دارا باشد هر وقت صاحب امتیاز بخواهد باو خواهد داد و او را راهنمایی خواهد کرد کمیسر مزبور از نماینده که صاحب امتیاز معین میکند کلیه اطلاعات مربوط بمنافع دولت و اطلاعات راجعه ببیشترت کار و غیره را مطالبه خواهد کرد که هر زمان دولت بخواهد بدولت اطلاع دهد صاحب امتیاز سالیانه مبلغ پنجاه هزار دلار طلای رایج آمریکا را بابت حقوق کمیسر بدولت خواهد پرداخت
رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)
شیخ الاسلام - عرضی ندارم
رئیس - آقای تدین
تدین - موافقم
رئیس - رأی میگیریم بماده ۲۷ آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمائید
رئیس - تصویب شد ماده ۲۸ این ماده که در ضمن ماده ۲۸ با اشاره شده است کدام ماده است؟
مخبر - ماده ۱۴ که راجع بشرکت خارجی است
رئیس - ماده ۲۸ قرائت میشود (بشرح ذیل قرائت شد)
ماده ۲۸ - امتیازی که بموجب این قانون داده میشود در موارد ذیل ملغی اعلام خواهد شد
۱ - در صورتی که تخلف صاحب امتیاز از مدوولت ماده () این قانون مجرز گردد
۲ - در صورتیکه صاحب امتیاز از اجرای سایر تعهداتی که در این قانون مقرر است تخلف ورزد
۳ - در صورتیکه متصدیان این امتیاز عملیاتی بر علیه استقلال و تمامیت ایران نموده و یا در امور مذهبی و سیاسی مداخله نمایند در موارد فتره دوم و سیم موضوع تخلف از طرف دولت کتباً بصاحب امتیاز اعلام و چهار ماه باو فرجه داده میشود که درصدد اصلاح بر آید و چنانچه صاحب امتیاز از اصلاح تخلف نمود مراتب بحکمیت مذکور در ماده امتیاز خواهد شد در اینصورت حقوق و اموال صاحب امتیاز مثل بعد از انقضای مدت امتیاز مجاناً بدولت تعلق خواهد گرفت
رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی
شیخ الاسلام - بنده در این ماده دیگر عرضی ندارم
رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)
حائری زاده در فقره اول این ماده بماده چهاردهم اشاره کرده است و ماده چهاردهم صاحب امتیاز را ملزم کرده است باینکه در امتیاز نامه خودش یک همچو عبارتی بنویسد اگر نخواست موجب الغاء میشود در فقره دوم بنویسد
رئیس - در صورتی که صاحب امتیاز از اجرای سایر تعهداتی که در این قانون مقرر است تخلف ورزد حالا اگر صاحب امتیاز از نوشتن آن استنکاف نکند ولی در اجرای آن استنکاف کرد آنوقت شما بچه دلیل این امتیاز را ملغی میکنید بنابراین خوب است که ماده چهاردهم را هم جزء سایر تعهدات قرار بدهند برای اینکه ممکن است از اجرای این ماده چهاردهم تخلف کنند پس بعقد بنده بهترین است که کلیه تعهدات نوشته شود و کلمه سایر بکلیه تبدیل شود
مخبر - همینطور است که ملاحظه فرموده اید ماده چهاردهم دولت و صاحب امتیاز را مقید صکرده است عین این عبارت را که اینجا ذکر شده در امتیاز نامه باشد چون باین تعهدنامه اهمیت فوق العاده داده شده بنابراین خواستم در این قانون عین جملات و عبارات تصریح شود پس قید باین جمله قید بماده چهاردهم است و در اینصورت تصدیق مینماید که این ایراد وارد نیست
رئیس - رأی میگیریم بماده ۲۸ آقایانیکه این ماده را تصویب می کنند قیام فرمائید
رئیس - تصویب شد ماده ۲۹ (بشرح ذیل قرائت شد)
ماده ۲۹ مجلس شورای ملی ایران بتصویب مجلس شورای ملی ایران رسیده باشد نسبت بمعهداتی که در قطعات چهارگانه بصاحب امتیاز اعطاء میگردد داده نشده و بنا براین هیچگونه دعاوی که قانوناً معتبر باشد نسبت بمعهدات مذکوره وجود ندارد و نیز مجلس شورای ملی اعلام میدارد که این امتیاز بیکانه مانع للنفی است که برای اعمال اجرای نیت فوق الذکر در قطعات چهارگانه مزبور اعطاء میشود
رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی
مخبر - مقصود این نیست که ما میخواهیم زبان فارسی را از حجت بیندازیم لکن در موقعی که بیک حکمیتی قائل میشویم ملاحظه کردیم که ممکن است حکمها هم فارسی نمانند و چون حکمیت هم باید از روی اصل مواد امتیاز باشد پس باید یک زبانی معین شود که حکمین آن زبان را بخوبی بدانند باین ملاحظه بوده است که اینجا نسخه فرانسه را اهمیت داده ایم
رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)
ارباب کیخسرو - بنده موافقم

رئیس - رأی میگیریم بماده ۳۰ آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمائید
رئیس - تصویب شد ماده ۳۱ (بشرح ذیل قرائت شد)
ماده ۳۱ با استثنای مقررات ماده ۱۴ دولت مجاز است تغییر کلمات و عبارات امتیاز نامه را که مستلزم روشن شدن معنوی و تأثیر قانونی امتیاز باشد و همچنین اضافه کردن موادی را که توضیح آن مستلزم حفظ منافع ایران است و همچنین تریح اصلاحات فنی را که در ضمن تحریر امتیاز نامه استعمال می شود و از نقطه نظر جلوگیری از اختلافات آتی مفید است قبول نماید
رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی (اجازه)
شیخ الاسلام - عرض کردم عرضی ندارم
رئیس - رأی میگیریم بماده ۳۱ آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمائید (اکثر قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد ماده ۳۲ (بشرح ذیل قرائت شد)
ماده ۳۲ امتیاز نامه فقط شال نسختین بزبان فارسی و فرانسه تحریر خواهد شد و در موقع ظهور اختلاف نسخه فرانسه معتبر خواهد بود
رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)
رئیس حائری زاده در امتیاز نامه چك و اسلاو يك ماده دارد که در آن نوشته شده کمیانی که امتیاز فقط را میگیرد باید دفاتر و اسنادش بزبان چك و اسلاو باشد که دولت همیشه بتواند بعملیات کمیانی تقبلیت و رسیدگی کند ولی متأسفانه در امتیاز نامه ما همچو ماده ای نبوده و تصور نمیکنم که در دنیا زبان فارسی اهمیت کمتر از زبان چك و اسلاو باشد اهمیت این امتیاز هم بیش از معاهده ایران و روسیه نیست در آن معاهده ما هر دو نسخه را حجت دادیم و نمیدانم چرا در اینجا زبان فرانسه را معتبر قرار داده ایم و برای چه زبان رسمی خودمان را از حجت بیندازیم و بنده باین ترتیب مخالفم
مخبر - مقصود این نیست که ما میخواهیم زبان فارسی را از حجت بیندازیم لکن در موقعی که بیک حکمیتی قائل میشویم ملاحظه کردیم که ممکن است حکمها هم فارسی نمانند و چون حکمیت هم باید از روی اصل مواد امتیاز باشد پس باید یک زبانی معین شود که حکمین آن زبان را بخوبی بدانند باین ملاحظه بوده است که اینجا نسخه فرانسه را اهمیت داده ایم
رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)
ارباب کیخسرو - بنده موافقم

اما در آن مسئله که میفرمائید توضیح مفصل تری بدهم گمان میکنم همان بیانی که اظهار شده (رویه دولت در سیاست خارجی) خود این عبارت يك مفهوم است که انتزاع میشود از مجموع آنچه که کرده میشود یا کرده نمیشود و عمداً نظر من بآن چیزی است که کرده نمیشود همان حرفی است که در روز اول پروگرام عرض کردم رویه از دو چیز انتزاع میشود یکدفعه انتزاع میشود از وجودیات و یکدفعه از عدمیات ولی عمده نظر من از استنباط دولت در سیاست خارجی بر عدمیات است بعضی مواد جزئی هم هست که شاید اصلاً در ضمن صحبت محتاج بعرض آن نشوم ولی گمان میکنم بیش از این توضیح نمیتوانم عرض کنم
حالا اگر فرضاً در ضمن يك مطلبی را دیدند که محتاج به تأمل و مراجعه به اسناد است ممکن است اگر نظامنامه اجازه بدهد جوابش را بجلسه بعد تأخیر اندازند لذا اگر آقایان اجازه داده و رأی بدهند جلسه را فردا چهار ساعت بظهر قرار بدهیم خیلی خوب است که آقای رئیس الوزرا هم تشریف بیاورند و استنباط شود
رئیس - آقای سلیمان میرزا (اجازه)
سلیمان میرزا - بنده تا حالا شنیده بودم عدم را نمیشود شمرد زیرا محدود نیست و چون موافقین دولت یعنی دفاع کنندگان هم باید بدانند چه موضوعی است و نظامنامه داخلی هم میگوید باید موضوع استنباط را هم تعیین نمایند خوب است مواد استنباط خود را صریح تر معلوم فرمایند
عدم را که نمیشود تعیین کرد؟ اگر در اصطلاح اهل علم ممکن است عدم را معین کرد چه عرض کنم والا از آن عبارتی که فرمودند بنده چیزی نفهمیدم خوب است بزبان قوم فرموده باشند که بنده هم بدانم چه موضوعی است تا بر طبق آن دفاع کنم زیرا عبارتی را که فرمودند خیلی کش دار است
بنده خیال میکردم نظر باینکه اوقات عمر مجلس کم است موافقین و مخالفین حتی الامکان کمتر صحبت خواهند کرد ولی این عدمی را که میفرمایند لا تعد ولا تحصى است و طبعاً باعث طول کلام و طول وقت خواهد شد بنابراین خوب است بطور واضح بفرمائید که فردا من در چه موضوعی صحبت خواهم کرد تا موافقین هم خود را برای دفاع حاضر کنند و هیئت وزراء هم تدارکات خود را دیده که در ضمن استنباط نگویند فلان سند یا تلگراف در وزارت خانه مانده است
رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه)
نصرت الدوله - بنده عرض نکردم عدمیات قابل استنباط نیست عرض کردم عدمیات را نمی شود تعداد کرد خوب بود آقای حائری زاده عبارت بنده را اصلاح کنند البته شخص در کردن و نکردن مسئول امور است
رئیس - آقای آقا سید یعقوب
آقای آقا سید یعقوب - موافقم
رئیس - آقای تدین (اجازه)
تدین - بنده هم موافق هستم
مخبر - در این ماده يك اصلاحی راجع به مختلف فهم هست
رئیس - بلی همانطور اصلاح قرائت شد
آقایانیکه این ماده را تصویب میکنند قیام فرمایند

با کمال خونسردی جواب شاهزاده سلیمان میرزا بدهم مطالب را عرض میکنم الا با کمال میل نوبت را با آقای مدرس تقدیم می کردم
بنده هیچ خوب نمیدانم که يك سابقه های عجیب و غریبی در مجلس بگذاریم
نظامنامه صریحاً گفته است موضوع استنباط باید معین باشد آداب و رفق که نوشته داده اند فقط نوشته اند میخوام استنباط کنم خیر بلکه نوشته اند میخوام نسبت برویه سیاست خارجی از دولت استنباط کنم و خود این يك موضوع معینی است بلکه بعقد من بزرگترین موضوعات است و هیچ نوع تصریح و توضیح دیگری لازم ندارد اینک عرض کردم میخوام يك سابقه هائی نگذاریم و خوب نیست برای اینست که یواش یواش می ترسیم همه کارهای خود را الزام کنیم باینکه باید فلان حرف را زده یا فلان چیز را فلان طور بگویند
ما باید در حدود قانون رفتار کنیم
نظامنامه میگوید موضوع استنباط باید معین باشد در اینجا هم موضوع استنباط معین شده که در باب رویه سیاست خارجی دولت است استنباط کنند در این زمینه حرف خواهد زد استنباط دهند هم اگر اسنادی داشت بر طبق آن دفاع خواهد کرد و اگر اسنادش موجود نبود برای روز بعد میگذارد در اینصورت ما نباید به پیش بینی اینکه شاید اسناد و مدارک موجود نباشد بلكه کمیالی را ملزم کنیم که استنباط نکنند یا بر خلاف نظامنامه جزئیات را معین کند و یا باو بگوئیم هر طور دل ما میخواهد همانطور رفتار کند
يك سابقه برای ماده ۶۷ قانون اساسی گذاشتیم پس است زیرا گفتند نمیخوام ماده ۶۷ قانون اساسی تفسیر شود ما هم گفتیم بسیار خوب بملاوه آقای رئیس محترم مجلس خودشان بهتر از همه ماها به نظامنامه بصیر و بیشتر از ماها خود ایشان حافظ نظامنامه خواهند بود
وزیر امور خارجه - موافقم
وزیر امور خارجه - نظامنامه تصدیق میکنیم دولت نمیتواند به استنباط کننده اعتراض کند ولی این يك مسئله طبیعی است آن کسیکه جواب میدهد میخواد موضوع سؤال را بداند البته اگر آقای مدرس که استنباط کننده هستند نخواهند مواد استنباط خودشان را بنویسند ما نمیتوانیم ایشانرا مجبور کنیم ولی از جهت تسریع امر تصور میکردیم مصلحت در این باشد زیرا همانطور که آقای مدرس مجبور نیستند صریحاً سؤال خودشان را بنویسند هیئت دولت هم میتواند بگوید فلان سؤال را که از من میکنند حاضر برای جواب بنویسند و باید وقت داده شود آنوقت اگر مجلس شورای ملی بخواهد متصفانه رفتار کند باید مهلت ما را قبول کرده و این مسئله باعث تمویق خواهد شد حالا هم بنده اصراً مسئول امور است
رئیس - آقای آقا سید یعقوب
آقای آقا سید یعقوب - موافقم
رئیس - آقای تدین (اجازه)
تدین - بنده هم موافق هستم
مخبر - در این ماده يك اصلاحی راجع به مختلف فهم هست
رئیس - بلی همانطور اصلاح قرائت شد
آقایانیکه این ماده را تصویب میکنند قیام فرمایند

اما بنده شنبه بوده عدمیات را نمیشود
تعداد کرد اگر آقای حائری زاده در این
موضوع عمم مخصوصی دارند که هیچ بنده
برای اینکه مذاکره طولانی نشود عرض
کردم چون عدمیات لایتناهی است خوب
است موضوع صریحاً معلوم شود تا باعث
طول کلام نشود. و دیگر اینکه خواستم
از آقای رئیس سؤال کنم که آیا رویه
هم در استیضاح هست؟

رئیس - بله - در مضمونی که داده
شده اخذ رویه هست.

چون روز دوشنبه تعطیل است باید
رای بگیریم پیشنهاد آقای مدرس که
پیشنهاد کرده اند فردا سه بظهر جلسه
شود.

سلیمان میرزا - بنده مخالفم

رئیس - بفرمائید

سلیمان میرزا - بنده بازم با
نهایت خونسردی عرض می کنم که فاصله
بین امشب تا فردا خیلی کم است اگر مخالفان
میدانند چه موضوعی است و اسنادشان را
هم حاضر کرده اند با هیچ وجه نمیدانیم ما
باید تمام اسناد را بیاوریم اینجا و دوسیه
های این چهار ماهه را حاضر کنیم تا بقول
آقای حاج مخبر السلطنه اگر ان قلت برای
کار پیدا شد ما اسنادش را در دست داشته
باشیم.

در هر حال چون ما موضوع استیضاح
را نمیدانیم این فاصله قلیل از حال تا فردا
صبح را خیلی کم میدانم. حالا که میفرمایند
این امر الزامی است میدانم دولت قبول
کرده است یا نه؟ ظاهراً برای مجلس باقی
گذارده است

رئیس - رای می گیریم پیشنهاد
آقای مدرس برای فردا سه بظهر مانده
آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند
(عدم کثیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد

آقای حاج نصیر السلطنه شرحی
نوشته اند قرائت می شود

(باین مضمون قرائت شد)

نظر باینکه چند روز پیش بانقضای دوره
چهارم تقنینیه باقی است تقاضا می نمایم از
روز سه شنبه بعد همه روزه دو جلسه صبح و
عصر تشکیل شود.

رئیس - قرائت شد امشب فکر میفرمایند
فردا رای می گیریم

(مجلس دو ساعت از شب گذشته ختم شد)

رئیس مجلس مؤتمن الملک

جلسه ۲۸۴

صورت مشروح مجلس

یوم دوشنبه ۲۱ جوزا

۱۳۰۲ مطابق بیست و پنجم

شوال ۱۳۴۱

(مجلس یک ساعت قبل از ظهر

بریاست آقای مؤتمن الملک

تشکیل گردید)

رئیس - صورت جلسه دیشب چون